



Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

§. 9. De Cypriano, Zenone Veronensi, & Lactantio.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

docet Deum nunquam fuisse solum, quia secum & in semetipso semper habuit suam rationem notionalem. Atqui, secundum eundem, Sophia est ratio notionalis Dei Patris. Ergo Deus Pater, ex Tertulliano, semper secum & in semetipso habuit Sophiam, adeoque eam ab aeterno condidit & genuit. Præterea, ut dicitur in primo textu, secundum Tertullianum, Deus Pater condidit & genuit Sophiam, ut sensu eam esse necessariam ad opera mundi. Atqui, secundum eundem, Deus Pater hoc sensit ab aeterno: quod enim Tertullianus putaverit Deum Patrem non nisi paulo ante creationem mundi, & consequenter non nisi post integram æternitatem, Sophiæ ad opera mundi necessitatem intellexisse, prorsus incredibile est; præsertim cum tam magnificè sentiat & loquatur de Deo, putà quando eum definit summum magnam. Ergo Deus ab aeterno condidit & genuit Sophiam, secundum Tertullianum.

Igitur ad alia Tertulliani verba, quæ in objectione subjiciuntur, R. ibi Tertullianum contra Hermogenem probare, quod materia non extiterit ab aeterno ingenerata & infecta; & probare ex eo, quod materia, cujus substantia diversa est à substantia Dei, si fuerit sine initio, hoc est, sine principio sui esse, sit aliquid sublimius & præstantius ipsa Sophia, quæ tamen unius & ejusdem est substantiæ cum Deo ingenerato; sit, inquam, aliquid sublimius & præstantius, quia Sophia non fuit sine initio, hoc est, non fuit sine principio sui esse, Quod autem ut esset, ait ibidem Tertullianus, nullius eguit authoris, multo sublimius erit eo, quod ut esset, aliquem habet auctorem. Quare cum Sophia, quæ & Filius, & sermo Dei est, adeoque Deus est, & verus Deus, & unus cum Deo Patre verus Deus, non fuerit sine initio, hoc est, ut esset, habuerit auctorem; Hermogenes asserendo materiam fuisse sine initio, hoc est, ut esset, nullius eguisse authoris, materiam anteponeit Sophiæ, adeoque anteponeit Deo & vero Deo: anteponeit enim Filio & sermoni Dei, qui cum Deo Patre unum est substantia, quique proinde cum eo unus est verus Deus. Hoc nomine, inquit ibidem Tertullianus, materiam Deo præponit Hermogenes, præponendo eam Filio. Filius enim sermo, & Deus sermo, & Ego & Pater unum sumus. Dicendum igitur est, præter Patrem nihil Sophia antiquius esse; hoc est, nihil præter Patrem esse, quod fuerit sine initio, sive quod, ut esset, nullius eguerit authoris.

Nota. Hic Tertullianus initium sumpsit pro principio, non durationis, sed originis. Quod si aliter sumeret, adhuc, quod nobis sufficeret, haberemus illum cæteris Patris consentientem circa Verbi divinitatem; & ejus cum Deo Patre consubstantialitatem, licet non circa ejus æternitatem.

S. IX.

De Cypriano, Zenone Veronensi, & Lactantio.

S. Cyprianus, Carthaginensis Episcopus, vir sanctissimus & eloquentissimus, temporibus Fabiani, Corneli, Lucii, Stephani, & Sixti Romanorum Pontificum sedis, martyrioque coronatus est, sub Valeriano & Gallieno Imperatoribus. Sic autem loquitur lib. de unitate Ecclesiæ: Dicit Dominus: Ego & Pater unum sumus. Et iterum de Patre, & Filio, & Spiritu sancto scriptum est: Et tres unum sunt. Quibus verbis unitatem & indentitatem in substantia Patris, & Filii, & Spiritus sancti confitetur. Et in epist. ad Jubajanum de rebaptizandis hæreticis: Si baptizari quis apud hæreticos potuit, nunquid & remissionem peccatorum consequi potuit: si peccatorum remissionem consecutus est, & sanctificatus est: si sanctificatus est, templum Dei factus est: quæro cujus Dei? Si creatoris, non potuit, qui in eum non credidit: si Christi, nec hujus fieri potuit templum, qui negat Dominum Christum: si Spiritus sancti, cum tres unum sint, quomodo placatus ei esse potuit, qui aut Patris, aut Filii inimicus est? Quibus verbis confit-

Simonet Theol. Tom. I.

tetur non solum Patrem, sed etiam Filium, & Spiritum sanctum esse Deum, & tres unum esse Deum, quia trium una est essentia, seu natura. Præterea, cum tribus vim remittendi peccata & sanctificandi ex æquo indiscriminatim tribuit, proculdubio tres deitate pares facit.

Obj. Sic loquitur S. Cyprianus in laudata epistola: Nisi si qui Christum negat, negatur à Christo; qui Patrem ejus negat, quem ipse Christus confessus sit, non negatur; & qui in eum blasphematur, quem Christus Dominum & Deum suum dixerit, remuneratus à Christo, remissionem peccatorum & baptismi sanctificationem consequitur. Qua autem potestate consequi in baptismo remissionem peccatorum potest, negans Deum Creatorem Patrem Christi, quando ipsam potestatem, qua baptizatur & sanctificatur, ab eodem Patre Christus acceperit, quem majorem dixerit, à quo clarificari petierit, cujus voluntatem usque ad obsequium bibendi calicis & subende mortis impleverit? Et inferius Patrem appellat Dominum Deum Christi. R. breviter, S. Cyprianum loqui de Christo secundum humanitatem, non secundum naturam acceptam à Patre confiderato.

S. Zeno Veronensis florebat anno 260. & sub Gallieno Imperatore passum prædicat Ecclesia Veronensis. Sic autem loquitur sermone 1. de æterna Filii Dei generatione: Principium Dominus noster incunctanter est Christus: quem ante omnia secula Pater in profundo sua sacre mentis arcana inspicabili, ac soli sibi nota conscientia, Filii non sine affectu, sed sine revelamine amplectebatur. Igitur ineffabilis illa incomprehensibilisque sapientia sapientiam, omnipotentia omnipotentiam propagat. De Deo nascitur Deus: de ingenito unigenitus: de solo solus: de toto totus: de vero verus: de perfecto perfectus. Totum Patris habens, nihil derogans Patri. Procedit in nativitatem, qui erat ante, quam nasceretur, in Patre equalis omnibus: quia Pater in ipsam alium se genuit ex se, ex innascibili scilicet sua illa substantia, in qua beatus manens in sempiternum omnibus, quæ habet, habentem Filium paria procreavit.

Et serm. 2. Erat ante omnia (quæ scilicet creata & condita sunt) unus & idem æternaliter ex semetipso in semetipsum Deus (Pater,) secreti sui solus conscius: cujus ex ore, ut rerum natura, quæ non erat, fingeretur, prodiret unigenitus Filius, cordis ejus nobilis inquilinus: exinde visibilis effectus, quia humanum genus visitaturus erat, aliis equalis in omnibus Patri: quidquid enim Pater præcepit, ut fieret, Filius, utpote Dei virtus, Deique sapientia, omnia illa opere mirifico ejus dictio complevit.

Et serm. 3. Principium Dominus noster incunctanter est Christus: quem ante omnia secula Pater adhuc utrumque in semetipso Deus beate perpetuatis indifcreta Spiritus plenitudine nescio qua sua conscientia velatum, Fili non sine affectu, sed sine discrimine amplectebatur, sed excogitaturum ut ordinem instrueret rerum, ineffabilis illa virtus incomprehensibilisque sapientia è regione cordis eructat verbum: omnipotentia se propagat. De Deo nascitur Deus, totum Patris habens, nihil derogans Patri, alter retinet in altero; cujusvis gloria communis est honor: quia quod est Filii, Patris est; quod Patris, amborum. Latatur Pater in alio se, quem genuit ex se. Quomodo autem generatus sit, qui processit, dementis est opinari: namque temperat se propter rerum naturam Filius, ne æterna majestatis Dominum non posse mundi istius mediocritas sustinere.

Ex his manifestum est, S. Zenonem sensisse, 1. Filium esse Deum, & verum Deum. De Deo, inquit, nascitur Deus: de ingenito unigenitus: de solo solus: de toto totus: de vero verus: de perfecto perfectus. 2. Filium esse verum & genuinum Patris factum, utpote de Patris substantia genitum. Pater, inquit, in ipsum alium se genuit ex se, ex innascibili scilicet illa sua substantia. 3. Filium in essentialibus omnibus Patri æqualem esse. Totum, inquit, Patris habens, nihil derogans Patri. Et in sua innascibili substantia

R 4 bea-

beatus manens in sempiternum omnibus, quæ habet, habentem Filium, paria procreavit. Et æqualis in omnibus Patri. Et cuiusvis gloria communis est honor; quia quod est Filii, Patris est; quod Patris, amborum. 4. Filium ab æterno, & quidem in propria hypostasi, extitisse in Patre. Christus, inquit, quem ante omnia secula Pater in profundo sue sacræ mentis arcano amplectebatur. Et procedit in nativitate, qui erat ante, quam nasceretur, in Patre æqualis omnibus.

Dices, Imò S. Zeno manifestè negat æternitatem Filii, eumque paulò ante mundi creationem genitum esse asserit. Nam serm. 2. sic ait loquens de Patre: Cuius ex ore, ut rerum natura, quæ non erat, fingeretur, prodixit unigenitus Filius. Et serm. 3. Christus, quem ante secula Pater adhuc utcumque in semetipso Deus . . . indiscreta Spiritus plenitudine nescio quia sua conscientia velatum, Filii non sine affectu, sed sine discrimine amplectebatur; sed excogitatarum ut ordinem instrueret rerum, ineffabilis illa virtus, incomprehensibilisque sapientia è regione cordis erulit verbum: omnipotentia se propagat. De Deo nascitur Deus.

R. S. Zenonem duplicem tenuisse Verbi prolationem: unam internam & arcanam, quæ ab æterno facta est; & alteram externam & sensibilem, factam in tempore, quando scilicet Pater mundum condidit per Filium. De hac secunda prolatione loquitur, cum ait: Cuius ex ore, ut rerum natura, quæ non erat, fingeretur, prodixit unigenitus Filius: loquitur enim de processione Filii à Patre, quæ visibilis effectus est; cum mox subiiciat: Exinde visibilis effectus. De eadem externa prolatione seu processione loquitur, cum ait: Sapientia sapientiam, omnipotentia omnipotentiam propagat. Incomprehensibilis sapientia è regione cordis erulit verbum. De Deo nascitur Deus, hoc est, quasi paritur, & in lucem emittitur: hic enim, nasci, S. Zenoni non idem est, ac generari seu concipi, sed idem ac mitti, emitti, manifestari, ut patet ex his aliis ejus verbis: Procedit in nativitatem, qui erat ante, quam nasceretur, in Patre æqualis omnibus. Ergo ex S. Zenone, Filius ante, quam nasceretur, jam erat in Patre, adeoque jam fuerat à Patre conceptus & generatus. Unde ante quam Pater verbum exterius proferret, & Filium in lucem ederet, per eum dando esse creaturis; eum, in profundo sue sacræ mentis arcano conceptum & generatum, per totam æternitatem complexus fuerat, sed sine revelamine, adeoque sine discrimine sensibili.

Quamobrem Filius ante quam à Patre quasi pareretur, & emitteretur in lucem per productionem creaturarum, una erat veluti persona cum Patre, ad modum quo mater una persona est cum filio, quem in utero gestat, donec illum pariat, & edat in lucem. Sic enim videtur accipiendum illud: Quare ante omnia secula Pater adhuc utcumque in semetipso Deus indiscreta Spiritus plenitudine . . . amplectebatur. At si infans, etiam cum adhuc est in utero materno, propriam habet substantiam, & distinctam à substantia matris: ita Filius, cum ante mundi creationem in vulva cordis paterni latebat, propriam habebat substantiam, & distinctam à substantia Patris: alioqui S. Zeno non magis dicere potuisset, Patrem in arcano mentis sue ante omnia secula complexum fuisse Filium suum, quam dici posset mulier infantem nondum conceptum, sinu suo complecti. Porro etiam dato, quod S. Zeno minùs rectè & accuratè de Verbi æternitate scripsisset, saltem, quod nobis esset factis, manifestum est, illum de ejus divinitate rectè sensisse, & id sensisse, quod cum ejus æternitate evidenter connexum est.

Lactantius, Arnobii auditor, sub Diocletiano floruit, & senex pervenit ad principatum Constantini magni, qui ei Crispum filium suum instituendum tradidit. Lib. autem 4. Institutionum divinarum hæc scribit c. 29. Cum dicimus Deum Patrem & Deum Filium non diversum dicimus, nec utrumque secernimus, quia nec Pater sine Filio potest esse, nec Filius à Patre secerni; siquidem nec pater sine filio nuncupari, nec filius potest sine patre generari. Cum igitur & pater

filium faciat, & filius patrem; una utique mens, unus spiritus, una substantia est; sed ille quasi exuberans fons est, hic tanquam defluens ex eo rivus: ille tanquam sol, hic quasi radius à sole porrectus; qui quoniam summo Patri & fidelis & charus est, non separatur, sicut nec rivus à fonte, nec radius à sole, quia & aqua fontis in rivo est, & solis lumen in radio.

His verbis Lactantius apertè confitetur Patrem & Filium unum esse Deum, quia Pater & Filius una mens, unus spiritus, una substantia est. Dicit autem Patrem se habere ad Filium, sicut se habet fons exuberans ad rivum, & sol ad radium, non quod Filius sit tantum portio substantiæ Patris, sive, quod idem est, non quod Pater, generando Filium, non transfudat in eum totam suam substantiam; sed quia quæ ingenuus & genitor, Filio suo, sibi in essentialibus omnibus æquali, notionali prærogativa excellat; sicut de Tertulliano diximus, quem excerpisse videtur Lactantius. Quod si in explicanda Verbi generatione hic hallucinatus est, hoc minimè mirum videri debet: fuit enim Rhetor, non Theologus.

ARTICULUS IV.

Quid post tertium seculum, & exortam Arianam hæresim, senserint Patres de æqualitate Filii cum Patre.

RESPONSIO.

Post tertium seculum, & exortam Arianam hæresim, ex Patribus non pauci docuerunt Patrem, quæ Patrem, majorem esse Filio, quæ Filio: sic tamen ut illos nihilominus natura, substantia, & deitate pares affererent.

Prob. Nam 1. S. Alexander Alexandriæ Episcopus, in sua ad cognominem Constantinopolitanum Antistitem epistola, sic loquitur: Hanc (Filium) conversionis ac mutationis expertem perinde ac Patrem, nullius egentem, & perfectum Filium Patrique similem esse didicimus, hoc solo inferiorem Patre, quod ingenuus non est. Et inferius: Itaque Patri quidem ingenuo propriam dignitatem servare oportet, nullam eum habere existentie sue causam proficundo. Filio verò competens honor tribuendus est, principio carentem ex Patre generationem ei assignando . . . divinitatem ejus nequaquam rejicientes; sed imagini atque exemplari Patris respondentem in omnibus similitudinem ei adscribentes. Solum verò ingenuum, Patris proprium esse dicamus; cum & ipse Servator dixerit: Pater major me est.

2. Patres Synodi Sardicensis in epistola Synodica, qualis extat apud Theodoretum l. 2. hist. c. 8. hæc scribunt: Ne quisquam negat Patrem Filio majorem esse, non propter aliam hypostasim, hoc est, aliam substantiam, aut aliam differentiam, sed quia ipsum Patris nomen majus est vocabulo Filii; hoc est, quia Pater, quæ Pater, prærogativam aliquam habet supra Filium, quæ Filium: nomina enim Patris & Filii hic sumuntur, non in suppositione materiali; hoc enim esset absurdum: sed in suppositione formali, nempe pro forma, vel quasi forma, quam significant, sive pro personis secundum proprietates relativas consideratis.

3. S. Athanasius, orat. 2. contra Arianos, ita discit: Ceterum quandoquidem ipse scripsit, & in verbis superioribus demonstratum est, Filium esse substantiæ Patris, illumque condere omnia, & omnia condita ab ipso gubernari, eundemque esse & splendorem, & imaginem, & sapientiam Patris; creaturas contra inferiores Trinitati assistere, ac inservire: fieri non potest, quin diversi generis sit Filius, alteriusque substantiæ, quam res create, ac potius substantiæ Patris proprius, ac ejusdem nature. Atque eam ob causam non est dictum à Filio, Patrem suum se meliorem esse, ne se ipsum externum, alienumque ab illius natura existimarent: sed Pater, inquit, major est, non quidem magnitudine, aut etate, sed quia ex illo ortum habet.